

Asia: VN/34558/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi rakentamislain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentteja rakentamislain muutoksista

Hallituksen esityksessä ei ole selvitetty lain vaikutuksia rakennettuun kulttuuriympäristöön. Useilla pykälillä on suoria tai välillisiä vaikutuksia kulttuuriympäristön kerroksellisuuden säilymiseen. Vaikutuksissa todetaan vain lyhyesti, että museoviranomaisen toiminta vaikeutuu valitusoikeuden poistamisen myötä. Alla pykälittäin museon tarkemmat kommentit.

56§

Purkamisluvan edellytykset nojaavat lakiehdotuksessa vahvasti kaavaan, jolloin mikäli rakennus ei ole suojeltu lailla tai kaavalla, purkulupa voidaan myöntää. Kaava ei kuitenkaan saisi olla vanhentunut, eikä kaavoittamattomilla alueilla purkaminen saisi hankaloittaa kaavoittamista. Museon käsityksen mukaan kuntien kaavoista suurin osa on iäkkäitä ja vain pieni osa uusittuja. Arvokasta inventoinneissa tunnistettua rakennusperintöä sijaitsee alueilla, joissa ei ole edes yleiskaavaa tai aietta kaavoittaa. Kaavassa monia asia voi olla vanhentunutta, esimerkiksi kaavamääräyksessä ei ole kieltoa, ettei rakennusta saa purkaa tai ettei uudempaa rakennusperintöä ole huomioitu ollenkaan ja silti kunta voi katsoa kaavan olevan ajanmukainen. Uudistettavassa alueidenkäytön lainsäädännössä tuleekin tarkasti määritellä kaavan vanhentuminen. Suojeltuja rakennuksia on vain pieni osa arvokkaasta rakennusperinnöstä. Purkamisluvan edellytyksissä tulee olla mahdollisuus kohteen arvon määrittämiseen tai pysyä MRL 139§ 1 momentin mukaisesti, ettei purkaminen merkitse rakennettuun ympäristöön sisältyvien perinne-, kauneus- tai muiden arvojen hävittämiseen.

Lakiehdotuksen mukaan purkuluvan saisi myöntää muille kuin suojelluille rakennuksille, mikäli se sijaitsee kunnassa, jossa rakennukset ovat menettäneet suurimman osan arvostaan, sille ei ole osoitettavissa käyttötarkoitusta tai kunto ja korjausmahdollisuudet ovat huonot sekä purkaminen johtaa materiaalin kierrätykseen. Käyttötarkoituksen puuttuminen tässä hetkessä ei saisi olla yksistään peruste purkamiselle. Rakennuksen säilymisen edellytykset tulisi olla myös muutoin uhattuna, että purkamislupa voitaisiin myöntää. Ajallisesti kerroksellisen rakennusperintömme

säilyminen tuleville polville vaarantuu merkittävästi, mikäli lakiehdotus hyväksytään tässä muodossaan. Myös näiden kohteiden osalta tulisi olla mahdollisuus kohteen arvon määrittämiseen tai lakiehdotuksessa tulisi pysyä MRL 139§ 1 momentin mukaisessa sanamuodossa.

Purkamisluvan kohta, jossa kunnanvaltuustolle annetaan mahdollisuus myöntää lupa omistamansa asemakaavalla suojellun rakennuksen purkamiseen, on monin tavoin ongelmallinen. Purkuhalun on lakiehdotuksen mukaan täytettävä kaikki viisi luvanmyöntökohtaa. Ensinnäkin purkulupa ei voi olla poliittinen päätös, vaan purkuluvan perusteiden täyttymisen tulee perustua asiantuntijoiden näkemyksiin. Uhkana lakimuutoksesta on purkamisvimma. Kunta hankkii huonokuntoisia suojelukiistakiinteistöjä ja päättää niiden purkamisesta. Erikoista on myös, että laki nostaa kunnan omistamat kiinteistöt eriarvoiseen asemaan. Toiseksi kunto- ja rakennettavuustutkimuksen tekijällä tulee olla riittävä tuntemus vanhoista rakennustekniikoista ja niiden toimivuudesta, jotta saadaan oikeellista tietoa rakennuksesta ja korjattavuudesta. Tämä koskee myös muita purkamisluvan kohtia joissa viitataan rakennusten huonoon kuntoon. Kolmanneksi kulttuurihistoriallisesta arvosta tulee kuulla museoviranomaisia. Kunnat omistavat merkittävää historiallista rakennuskantaa, jota ei muilla toimijoilla ole. Kunnanvaltuustolla ei ole pätevyyttä arvioida kulttuurihistoria arvoja. Kohteen valtakunnallisen arvon kohdalla lienee ajateltu RKY-alueita. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ovat aluemarkintöjä, joilta ei ole yksilöity rakennusten arvoja. Kaikki rakennukset RKY-alueilla eivät ole valtakunnallisesti merkittäviä. Valtakunnallisia arvoja voi olla myös RKY-alueiden ulkopuolella, esimerkiksi tunnettujen suunnittelijoiden rakennuskohteilla. Valtakunnallisten arvojen osalta asiantuntijoina on syytä kuulla Museovirastoa tai Arkkitehtuurimuseota. Lopuksi myös kunnanvaltuuston tekemässä purkuluvassa tulee olla museoviranomaisella valitusoikeus.

68§

Pykälässä ehdotetaan rakentamisluvan käsittelyajan määrittelyä kolmeen kuukauteen, jonka puitteissa rakennusvalvonnan tulee hankkia kaikki lausunnot päätöksen tueksi ja oikeus kiirehtiä lausuntoja. Museolaki 15.3.2019/314 määrittelee alueelliset vastuumuseot kulttuuriympäristön asiantuntijoiksi, joiden tehtäviin kuuluu lausunnot rakennetun ja arkeologisen kulttuuriympäristön sekä maiseman kannalta. Lausuntoja laaditaan erilaisiin maankäytön hankkeisiin. Vastuumuseot toimivat usean kunnan alueilla. Rakennusluvasta ovat osa alueellisen vastuumuseon asiantuntijatyöstä. Lausuntojen tasapuolisuuden vuoksi, niiden laatimiseen tulee jättää riittävästi aikaa perehtyä, tutkia asiaa, tehdä mahdollisesti kohdekäynti ja laatia lausunto. Museot eivät ole lausuntoautomaatteja. Lausuntoaikojen kiristymisen ei tule johtaa kohtuuttomaan työtaakkaan alueellisille museoille.

179§, 181§ ja 182§

Pykälissä ollaan kaventamassa museoviranomaisen valitusoikeutta rakentamisluvasta (179§), toteuttamisluvasta (181§) ja purkamisluvasta (182§) koskemaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviä suojeltuja rakennuskohteita. Lisäksi pykälissä 179§ ja 182§

valitusoikeus suunnitellaan kumottavan sellaisilta rekisteröidyiltä yhteisöiltä, jonka toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön vaaliminen ja rakennetun ympäristön laatuun vaikuttaminen.

Valitusoikeuden kaventaminen heikentää merkittävästi museon sekä kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia rakennusperinnön säilymiseen. Museo näkee erityisen ongelmallisena maakunnallisten selvitysten puutteen. Ilman ajantasaista maakunnallista tutkittua tietoa ei voida osoittaa kohteiden merkitystä. Myös raja paikallisen ja maakunnallisen välillä on häilyvä. Harvinaistuessaan paikallisesti merkittävä rakennustyyppi voi ylittää maakunnallisesti tai jopa valtakunnallisesti merkittävän kriteeristön. Museo muistuttaa, että myös paikallisesti merkittävää rakennettua kulttuuria pitää pystyä vaalimaan ja valitusoikeuden kaventaminen haittaa kerroksellisen kulttuuriympäristön säilymistä. Museot eivät käytä valitusoikeuttaan kiusallaan tai hankaloittaakseen hankkeita, vaan harkiten silloin kuin on vaarana menettää merkittäviä kulttuuriympäristön arvoja ja toteuttaakseen museonlain antamaa tehtävää. Perustuslain mukaisesti vastuu kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille ja kaikille pyrittävä antamaan mahdollisuus vaikuttaa elinympäristön päätöksentekoon. Lakiuudistus heikentää niin kansalaisten kuin asiantuntijoiden oikeutta taata kulttuuriperinnön säilyminen.

183§

Maisematyöluvan valitusoikeuteen tulisi lisätä museoviranomaisen valitusoikeus. Museolaki 15.3.2019/314 määrittelee alueelliset vastuumuseot kulttuuriympäristön asiantuntijoiksi, joiden velvollisuutena on mm. kulttuuriympäristön vaalimisen kehittäminen ja edistäminen. Nyt pykälässä valitusoikeus on määritelty epämääräisesti tahoille ”jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa”. Museo katsoo, että sanamuodot jättävät liikaa tulkinnan vapautta siitä, kenelle valitusoikeus kuuluu.

2. Esityksen mukaan Ilmastaselvityksessä tulisi raportoida uuden rakennuksen hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki. Asetusvalmistelun helpottamista varten kysymme, tulisiko näkemyksesi mukaan vähähiilisyyсарviointi tehdä rakennukselle sekä rakennuspaikalle (rakennuspaikalla tarkoitetaan mm. rakennuksen perustuksia), vaikka hiilijalanjäljen raja-arvot on suunniteltu koskevan vain rakennusta?

Vastaus:

A: Ilmastaselvityksen tulisi sisältää vain rakennuksen hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki

B: Ilmastaselvityksen tulisi sisältää rakennuksen sekä rakennuspaikan hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki

-

3. Minkälaisia taloudellisia vaikutuksia arvioit esitetyillä muutoksilla olevan edustamasi tahon kannalta?

-

4. Kommenteja alueidenkäyttölain 57, 188 a ja 197 §:stä

-

5. Kommentteja ympäristönsuojelulain 156 b §:stä

-

6. Kommentteja laista viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympärisövaikutusten arvioinnista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Toivonen Kirsi
Porvoon museo / Itä-Uudenmaan alueellinen vastuumuseo